

Revisionsutskottet

Statens revisionsverks berättelse till riksdagen om tillsynen över partifinansieringen 2019

INLEDNING

Remiss

Statens revisionsverks berättelse till riksdagen om tillsynen över partifinansieringen 2019 (B 4/2020 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande revisor Klaus Krokfors, Statens revisionsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Tillsynen över partifinansieringen

I partilagen finns förpliktande bestämmelser som gäller partier och partiföreningar och främjar öppenhet i finansieringen. En större öppenhet väntas öka förtroendet för den politiska verksamheten och sålunda även höja valdeltagandet. Ett mål är också att motverka korruption och den typen av inflytande på partierna som bygger på olämpliga bindningar.

På grundval av partilagen övervakar revisionsverket partier, sammanslutningar som nämns i understödsbeslutet och partinära sammanslutningar. De ska lämna en redovisning av bidrag på minst 1 500 euro och namnen på bidragsgivarna till revisionsverket. Enligt lagen räknas prestationer i pengar, varor och tjänster och andra liknande prestationer som bidrag till partiet eller partiföreningen. Bara de prestationer som explicit nämns i lagen utgör inte bidrag.

Revisionsverket har cirka 150 tillsynsobjekt inom partifinansiering. De övriga cirka 6 000 partiföreningarna berörs inte av revisionsverkets tillsyn. Revisionsverket kontrollerar att berörda parter följer bestämmelserna om de bidrag som avses i partilagen, om specificering av kostnader för och finansieringen av valkampanjer och om hur anknytande handlingar ska utarbetas och lämnas in. Sedan 2016 har revisionsverket också varit tillsynsmyndighet för statsunderstöd som avses i partilagen. Åtta partier som var företrädare i riksdagen hade rätt att få statsunderstöd 2019. Dessutom fanns det vid den tidpunkten ett parti och en riksdagsgrupp som var företrädare i riksdagen, men som inte fick statsunderstöd. Riksdagsgruppen Liike Nyt registrerades som parti i november 2019.

Betänkande ReUB 4/2020 rd

Berättelsen bygger på tillsynsobjektens bokslutsuppgifter för 2018 och uppgifter om utgifter för och finansiering av valkampanjer. Uppgifterna har lämnats till det elektroniska registret för redovisning av partifinansiering. Åren 2011—2019 registrerades aktuella redovisningar av bidrag till ett belopp på ungefär 29,9 miljoner euro. År 2019 uppgick de redovisade bidragen till totalt cirka 4 miljoner euro. Understöden för 2018 redovisades retroaktivt till ett belopp på 0,9 miljoner euro och deras totala belopp steg däremot till närmare 3,7 miljoner euro. En del av kompletteringarna till redovisningarna 2019 har enligt revisionsverket gjorts till följd av granskningarna av partifinansieringen.

Revisionsverket inspekterade samtliga elva registrerade partier, som inte var företrädare i riksdagen. Dessutom inspekterade revisionsverket tjugo av riksdagspartiernas kretsorganisationer i Mellersta Finlands, Savolax-Karelen och Vasa valkretsar. Totalt gjordes 31 inspektioner. Den granskade perioden omfattade som mest inlämnande av boksluten och revisionsberättelserna för 2011—2018 samt de bokföringstransaktioner som var väsentliga med avseende på partilagen.

Enligt revisionsverket är de aktuella redovisningarna av partifinansieringen efter kompletteringar riktiga till väsentliga delar och ger rätt uppgifter om de bidrag som de granskade sammanslutningarna har fått. De granskade sammanslutningarnas bokföring hade också som regel skötts adekvat så att tillsynen över bestämmelserna i partilagen kunde verkställas på grundval av bokföringen. Som under tidigare år påträffades fortfarande brister i revisionsberättelserna från de övervakade sammanslutningarnas revisorer.

År 2018 beviljade statsrådet åtta riksdagspartier totalt 29 miljoner euro i statsunderstöd enligt 9 § i partilagen. I berättelsen påpekar revisionsverket tvetydigheter i villkoren för statsunderstöd och brister i avtalsförfarandena. Enligt 9 § 1 mom. i partilagen kan en del av statsunderstödet anvisas för att stödja en annan förenings verksamhet. Ett avtal om användning av statsunderstödet kan enligt understödsvillkoren i statsunderstödsbeslutet 2018 också ingås med en stiftelse eller någon annan sammanslutning. Revisionsverket och statsrådets kansli har haft divergerande uppfattning om vilkendera lag, partilagen eller statsunderstödslagen, som ska tillämpas i det här fallet. Enligt revisionsverket utvidgades syftet med statsunderstödet, som är avgränsat i partilagen, i statsunderstödsbeslutet 2018 i och med att det blev möjligt att överföra stödet till aktiebolag eller stiftelser. Utskottet anser det vara viktigt att också den här oklara frågan kan lösas av den parlamentariska arbetsgrupp som behandlas längre fram i betänkandet.

Utredning av behovet att ändra lagstiftningen

I sina tidigare betänkanden (ReUB 3/2012 rd, ReUB 1/2016 rd, ReUB 2/2017 rd, ReUB 1/2018 rd, ReUB 3/2019 rd) har revisionsutskottet lyft fram vissa behov av att utveckla partifinansieringen och tillsynen över den. Utskottet har bland annat ansett att de kandidatavgifter som tas ut för partiernas samtliga kandidater och som av hävd används för att finansiera gemensamt valarbete måste betraktas som en naturlig del av finansieringen av valarbetet och inte som utomstående bidrag som omfattas av redovisningsskyldigheten. Utskottet har vidare ansett att de ledamotsavgifter som riksdagsledamöterna betalar ska behandlas på samma sätt som avgifter för kommunala förtroendeuppdrag. Utskottet har också konstaterat att det nu finns tillräckligt mycket erfarenhet av valfinansierings- och partilagen, bland annat vad beträffar tolkningen av stöd, och att de nya riktlinjerna bör införas via ändringar i författningarna.

Betänkande ReUB 4/2020 rd

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Marins regering tillsatte statsrådet i februari i år en parlamentarisk arbetsgrupp som ska utreda behoven av att utveckla vallagen, partilagen och valfinansieringslagen samt eventuellt även lagstiftning om annan politisk verksamhet. Arbetsgruppens mandattid är 20 februari 2020—31 maj 2021. Enligt uppdraget ska den ägna särskild uppmärksamhet åt de skrivningar om frågan som ingår i regeringsprogrammet. Det handlar bland annat om att se över bestämmelserna om och förfarandena för redovisningen av val- och partifinansieringen. Tanken är att redovisningarna ska ge en korrekt bild av den utomstående finansiering som eventuellt innebär bindningar. Enligt regeringsprogrammet ska parti- och valfinansieringen bli mer öppen och transparent genom att Statens revisionsverk ges större rätt att övervaka kandidaternas redovisningar och att få uppgifter från tredje parter i det syftet. Arbetsgruppen ska också utreda hur väljarnas möjligheter att redan före valet få preliminära uppgifter om valfinansieringen kan förbättras och hur det ska bli lättare att inrätta kampanjkonton. Dessutom ska arbetsgruppen väga in de förslag om kandidatavgifternas roll i val- och partifinansieringen och om kampanjtaket som ingår i revisionsutskottets betänkande ReUB 1/2018 rd.

Utskottet inväntar arbetsgruppens förslag till lösningar och nödvändiga författningsändringar, och återkommer till frågan i samband med revisionsverkets berättelser om tillsynen över val- och partifinansieringen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 4/2020 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors 19.5.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Outi Alanko-Kahiluoto gröna
vice ordförande Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Veijo Niemi saf
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Pia Viitanen sd
ersättare Ruut Sjöblom saml.

Betänkande ReUB 4/2020 rd

Sekreterare var

utskottsråd Nora Grönholm
utskottsråd Heidi Silvennoinen.